

3. Договір про заснування Європейської спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text.

4. Хартія основоположних прав Європейського Союзу [Електронний ресурс]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00303>.

5. Україна – Євросоюз у деталях: Транскордонне співробітництво [Електронний ресурс]. URL: https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/3rd_inset_ukr_web_uk.pdf.

А. І. Піха,

концертмейстер кафедри естрадного

та народного співу

Харківської державної академії культури

СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Сучасна фахова вища музична освіта, резонуючи із провідними тенденціями переформатування освітнього простору, піддається сутнісним та масштабним змінам, які в різних професійних сферах виявляється у своїй значущості різним чином. У мистецькій освіті пріоритетність студентоцентрованої, особистісно орієнтованої парадигми завжди була фундаментальною настановою, яка забезпечувала формування творчої особистості, позначеної не тільки глибокими знаннями щодо сутності та специфіки художнього світобачення в його світових масштабах та історико-культурних проєкціях, а й унікальним особистісним осмисленням світу на підґрунті розвиненої інтерпретаційної компетентності.

У сучасних умовах вагомість цієї фундаментальної основи формування майбутнього музиканта значно посилюється. З одного боку, інтенсифікація культурного полілогу та «винесення» художньої комунікації, зокрема в освітньому її вимірі, у віртуальний, онлайн формат забезпечує розширення освітнього простору знайомством і творчим опануванням «інших алгоритмів» творчого пізнання-опрацювання художнього доробку, зокрема й новітнього. Характерні для сучасної освіти в умовах глобалізації уніфікаційні процеси обумовлюють «необхідність узгодження алгоритмів та змісту навчання в контексті різних національних систем освіти, що надає значущості питанням збереження національного змісту освіти, модернізації її усталених традицій, відпрацювання модусів адаптації світового досвіду» [3, с. 95].

З іншого боку, проєкція творчої комунікації в інший культурний простір стає фундаментом для активізації самостійної діяльності майбутнього музиканта у сфері винайдення подальших шляхів професійного зростання та самореалізації.

Специфіка педагогічної взаємодії в мистецькій освіті обумовлюється не тільки значимістю урахування індивідуальної спрямованості освітнього процесу. Виняткова значимість тривалої, постійної, духовно наповненою та особистісно забарвленої комунікації, пріоритетність індивідуальних занять, саме в контексті яких відбувається процес становлення творчої особистості в духовному та професійному контакті із викладачем, обумовлює первинну вагомість оф-лайн-формату, у якому важливим є не тільки слово Вчителя, а і емоційний, і візуальний, а для виконавців – і тактильний контакт. Віддалений формат комунікації ускладнює реалізацію цих настанов. Усуваючи просторові та часові межі, такий формат передбачає уведення додаткової діджиталізованої ланки, від якості якої безпосередньо залежить якість комунікації. Насамперед це пояснюється набагато вищою, аніж в інших професійних сферах, потребою в синхронізації інтелектуальних зусиль і рухових вимірів виконавства пов'язаних водночас із вагомістю методу показу та спільного виконання.

Особливо проблематичним стає цей аспект мистецької освіти у контексті підготовки вокалістів і інструменталістів. Сутнісний для цих спеціалізацій зв'язок із концертмейстером та вагомість колективного музикування, винятково точного урахування найменших нюансів спільного виконавського процесу в його технічно-руховому та емоційно-психологічному вимірі значно ускладнюють насамперед такий технічний нюанс діджиталізованого освітнього процесу як затримка звуку у часі. При колективному музикуванні навіть найменша затримка передачі сигналу від комунікатора до комунікатора створює спотворене враження не тільки від ансамблевого звучання, яке втрачає фундаментальну для нього узгодженість, технічну та емоційну консолідованість. Спотворюється й уявлення про рівень реалізації виконавцями поставлених педагогом завдань. Зокрема, для вокалістів – завдань щодо адекватності дій співацького апарату, дихання, для інструменталістів – щодо туше й артикуляції.

Музичний твір – складний комплекс виразових засобів, у яких агогіка і динаміка відіграють значущу роль у формуванні індивідуальної виконавської концепції. Затримка звуку в онлайн форматі проблематизує адекватне уявлення про темпоральний вимір виконання та значно перешкоджає формуванню ритмічної узгодженості колективного музикування. На думку дослідників, «менш відчутним цей недолік є лише при виконанні музики

в повільних темпах на інструментах, що не володіють чіткою атакою звуку або при співі на штриху легато» [1, с. 72]. Можливі нюанси гучності, які залежать від налаштувань техніки, позначаються на концепції твору. Це обумовлює особливу увагу концертмейстера до динамічного рельєфу виконавського процесу, що додатково та значно проблематизується нюансами потенційної затримки звуку.

Комплексність завдань, які постають у контексті мистецької освіти, обумовлює непорушну єдність постійного здійснення викладачем і концертмейстером у слуховому та візуальному вимірах і художньо-естетичного, емоційно-образного контролю, і технічно-рухового.

Проте в умовах онлайн формату освіти можливість повного візуального технічно-рухового контролю обмежується фактичною неможливістю зміни ракурсу зображення, яке передається, та потенційно містить у собі загрозу закріплення технічних недоліків у руховій палітрі майбутнього музиканта. Наслідки цього можуть бути «відкладеними» у часі – втому виконавського апарату, передчасним вичерпанням технічного потенціалу, професійними захворюваннями тощо та загальною ускладненістю професійної самореалізації.

Проблеми мистецької освіти в онлайн форматі актуалізують і питання високого рівня технічної підготовленості і викладачів, і студентів до діяльності на платформах і в програмах Zoom, Google Meet, Teams, Skype, що потребує формування та постійного вдосконалення новітніх для фахівців мистецького профілю технічної компетентності.

Новаційною стає і певна етапність роботи – як можливі її компоненти дослідники виокремлюють:

- попередній, на якому здійснюється запис концертмейстером інструментального супроводу твору, який опановується студентами;
- основний – спільне виконання твору в онлайн форматі [2, с. 193].

Проте одним із головних завдань для концертмейстера стає не тільки забезпечення високого технічного рівня запису, а й точне урахування попередньо створеної у творчій співпраці з викладачем і виконавцем агогічної, динамічної, артикуляційної палітри, виконавської інтерпретації архітекtonіки та драматургії твору та спільне осмислення специфіки конкретної виконавської концепції.

Література

1. Бондаренко А. Дистанційна освіта музикантів-виконавців: проблеми та перспективи. *Імідж сучасного педагога*, 2020, № 3 (192). С. 69–72.

2. Боршуляк А. М., Лаврентьєва Н. В. Проблеми та особливості роботи концертмейстера в умовах дистанційного навчання. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2021. Вип. 31 (2). С. 186–196.

3. Уманець О. В. Проблеми освіти в парадигмальних вимірах сучасної культури. *Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку*. Матеріали III Міжнародної наукової конференції (26–27 березня 2021 р., м. Дніпро). Дніпро: ПД «Охотник», 2021. С. 94–95.

О. В. Сердюк,

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри історії української
та зарубіжної музики

Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського,
ORCID ID: 0000-0003-2684-8467

МОЛОДІ УКРАЇНСЬКІ КОМПОЗИТОРИ У ПОШУКАХ ЕСТЕТИЧНОГО ІДЕАЛУ

Зараз ми живемо в культурному просторі, який деякі культурологи називають посткультурним, тобто таким, в якому раніше актуальні цінності та ідеали значною мірою «розмиваються» або навіть девальвуються. Виникають питання – а чи здатна творча особистість винайти адекватні способи самореалізації в ситуації постмодернізму, чи є ця проблема актуальною для сучасних українських митців, як відбувається їх творче позиціонування у просторі так званої посткультури?

Для того, щоб спробувати знайти відповіді на ці питання, я звернувся до чотирьох молодих композиторів, які беруть активну участь у діяльності Вагнерівського товариства в Харкові. У різні роки ними було створено своєрідні музичні присвяти Р. Вагнеру: дві, написані Денисом Бочаровим, прозвучали в меморіальних концертах – «Тріо пам'яті великого майстра» для скрипки, віолончелі та фортепіано (2011), «Маленький сувенір до ювілею РВ» для кларнета (2013).

У 2018 р. відбулася прем'єра фортепіанного тріо Катерини Палачової – «Liebestod» для скрипки віолончелі та фортепіано, а на концерті, присвяченому 25-річному ювілею Харківського вагнерівського товариства, прозвучали два нових твори – «Der Angel. П'єси-фантазії, варіації на тему Ріхарда